

CURIERUL CREȘTIN

ORGAN OFICIAL AL EPARHIEI DE CLUJ- GHERLA. CU UN ADAOS NEOFICIAL.

Abonamentul pe un an 200 Lei. Apare de 2 ori pe lună. Inserțiuni se primesc după învoială

Partea oficială.

Numiri.

Onoratul *Valer Huza*, administrator local în Codor, a fost numit în aceeași calitate la parohia *Mușca* (tr. Munților Apuseni).

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2467.

Mult Onoratul *Augustin Bud*, paroh-protopop on. în Hășmaș, a fost numit în aceeași calitate, la parohia *Codor* (tr. Dej)

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2392.

Onoratul *Ioan Marcu*, preot nouhirotonit, este numit *administrator local* la parohia *Olpret* (tr. Dejului).

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2503.

Onoratul *Vasile Mureșan*, preot nouhirotonit este numit *administrator local* la parohia *Buciumșiasa* (tr. Munților Apuseni).

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2515.

Sfântul Mir.

Invităm pe Mult Onorații Frați Protopopi, cari încă n'au ridicat Sfântul Mir pentru anul 1934, să ridice fără amânare dela Episcopie Mirul necesar pentru parohiile din protopopiatul lor. *Mirul vechiu se va arde.*

Cluj, la 1 Maiu a. c.

Nr. 2699.

Examene de Licență.

Se aduce la cunoștința clericilor abso venți ai Academiei noastre de Teologie, că întâiul examen general pentru obținerea titlului de „licențiat în Teologie” — grad academic — se va ține în localul Academiei noastre teologice din Cluj în ziua de 23 Maiu a. c. la orele 9 dimineața. —

Cei ce doresc a se supune acestui examen, vor cere aceasta prin scrisoare îndreptată către acest Ordinariat până în ziua de 18 Maiu a. c., în conformitate cu art. 71 din Regulamentul în aceasta privință, publicat în Nr. 7, — (paginile 72—73) din organul nostru oficial „Curierul Creștin” — din anul trecut 1933.

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2505.

Ajutorul de înmormântare.

În legătură cu ordinul nostru Nr. 1079/1934, pentru înființarea ajutorului momentan în caz de moarte a preoților în funcțiune, luând în dreaptă considerare cererile ce ni s'au înaintat, comunicăm că am hotărât să complectăm acel ordin, prin alineatul următor:

„Preoții în penziune participă deasemenea la acest ajutor, plătind taxele stabilite de fiecare caz de moarte, prin reținerea lor de către Onorata Administrație Capitalară”.

Din șed. konz. 29 Martie 1934.

Nr. 1774.

TABLOUL

preoților hirotoniți în cursul anului 1933.

Nr. crt.	Numele și prenumele	Data hirotonirii	Este dispus
1	Silviu Costin	2 Februarie	Catehet în Dej
2	Silviu Fărcaș	2 Februarie	Chetiu
3	Victor Oltean	2 Februarie	Șieut
4	Ștefan Török	2 Februarie	Bred
5	Ambroziu Plaian	2 Martie	Stana
6	Ioan Chezan	15 August	Drătea
7	Pompeiu Ciaca	15 August	Valea-Lungă
8	Ioan Rognean	15 August	Țop
9	Miron Pop	8 Septembrie	Catehet în Cluj
10	George T. Zagrai	8 Septembrie	Mănăstirea Ciosa Frumușelii
11	Simeon Aciu	12 Noiembrie	actuar la Cancelaria Diecezană
12	Ioan Pöp (Bichigiu)	12 Noiembrie	Bichigiu
13	Victor Coșbuc	12 Noiembrie	Suciul de jos

Cluj, la 26 Ianuarie 1934.

Nr. 2805.

NECROLOGUL

preoților diecezani repausați în anul 1933.

No. curent	Numele și pronumele	Beneficiile avute	A n i	
			vieții	preoției
1	Anchidim Bob	Parva, Maieru	34	10
2	Gregoriu Mureșan	Florești	78	52
3	Simion Pop	Chirău, Drag	80	53
4	Ioan Ilieșiu	Preluci, Băbeni	75	47
5	Ioan Lehene	Brăișor, Dretea	74	3
6	Iuliu Pop	Lujerdiu	73	43
7	Vasile Buda	Ungureni, Asuaigul de sus și Costeni	49	22
8	Teodor Oltean	Ardan	66	37
9	Teodor Dumitru	Runcul-Salvei	78	50

Pentru repausul sufletelor adormiților în Hristos frați fiecare preot eparhial va servi trei sfinte Liturgii.

Nr. 2806.

Cluj, la 26 Ianuarie 1934.

Concurs la parohii.

La parohia *Monor* (tr. Budac) se publică concurs cu termenul de 31 *Maiu* a. c. pe lângă susținerea anului de văduvie, care expiră la 10 Martie 1935.

Din șed. konz. 19 Aprilie 1934.

Nr. 2267.

Parohia *Dăbâca* (tr. Someș) se curentează cu termenul de 31 *Maiu* a. c. pe lângă susținerea anului de văduvie, care expiră la 19 Aprilie 1935.

Cluj, la 25 Aprilie 1934.

Nr. 2618.

Doritorii de-a dobândi unul din aceste beneficii parohiale, să-și înainteze rugărilor la Ordinariatul episcopal în termenul concursual — pe calea *oficiului protopopesc competent*, — provăzute cu următoarele documente:

1. Absolutorul teologic.
2. Atestat de serviciu dela oficiul protopopesc
3. Extras autentic din protocolul școlar despre catehizarea elevilor școlari, în anul școlar 1932/33. la caz, că școala în anul școlar trecut n'a funcționat atestat oficios, că pruncii totuși au fost catehizați.
4. Extras autentic din protocolul predicilor de pe un an, care se termină la data când se înaintează rugare.

La rugările înaintate fără aceste documente, — dintre cari ceie de sub 3 și 4 trebuie să fie vizate și autentificate de către oficiul protopopesc, — nu se va reflecta.

Episcop Dr. Iuliu Hossu.

Partea neoficiala.

Isus în istoria lui Renan

— Conferință ținută de Păr. prof. Dr. E. Lemenyi. —

Manifestarea pozitivă a lui Dumnezeu făcută oamenilor, se poate considera sub trei aspecte. Întrucât se prezintă ca și o *doctrină superioară*, divină prin origine, bogată în lumină și mister, conținând adevăruri naturale și transcendente, trebuind în mod necesar să-și ia forma de *mărturie* în acela în care o manifestează, și nu poate să fie primită din partea noastră, decât prin un consimțământ motivat de credință. În al doilea loc, revelația se prezintă ca și un *eveniment istoric*, înrădăcinându-se într'un mod minunat în viața întregii omenimi, ca și un spirit nou care se amestecă în perindarea veacurilor, cu organe autorizate și cu motive noi, cari fac să se deosebească ceace vine dela Dumnezeu prin oameni, de ceace rămâne pur natural și omenesc. Din acest punct de vedere, revelațiunea are ca bază mesajul lui Isus cu toate revoluțiile intelectuale și sociale pe care le a provocat; mesajul precedat de revelațiunea antică, în istoria poporului evreiesc în legislațiunea mosaică, și în misiunea prorocilor până la Noul Testament. Un paralelism între Sf. Scriptură și tradiția popoarelor, faptul că memoriile lumii sunt toate pătrunse de doctrine superioare filosofiei, cari nu se pot reduce la nici un raționament, ne fac să simțim greutatea acestui argument istoric, în care însăși istoria lumii, nu are o explicație științifică, decât numai în acest fapt central că Dumnezeu a vorbit oamenilor, și că acest cuvânt nu s'a stins. A putut se fie rău înțeles sau alterat de patimile și sofistica oamenilor și a generațiilor, dar e însăși istoria comparată a popoarelor, care conține semința acestei probleme.

Însfârșit revelația poartă forma unui *organism social*, biserica. Acei învățați cari și-au imaginat creștinismul ca și-o mișcare vagă și neprecisă în secretul conștiințelor, fără nici-un conținut intelectual determinat, fără o datorie de coerență în viață, au dat dovadă de aceeași valoare critică ca și acei bărbați fără pregătire teinică, cari nu au deosebit esența creștinismului de acel grup de suflete mărginite, cari par'că și-au impus ca și o datorie să pervertească propriu aceea ce constituia adevăratul spirit creștinesc. E într'adevăr

istoria care prezintă doctrina divină a lui Isus, e biserica argumentul viu și continuu, în care revelația se transmite generațiilor bisericii viețuită de o armată de aleși în toate gradele de sfințenie, purtată pe tot pământul de apostolatul eroic al miilor de misionari și martiri. Isus Hristos e supremul revelator, toată istoriografia creștină, pune în evidență acest caracter al său, că a venit în lume să dea mărturie despre adevărul divin, să se manifeste cunoștiința lui despre Tatăl, să ne spună misteriiile vieții imanente ale lui Dumnezeu, să lucreze pentru mântuire, să ridice natura noastră să-o apropie mai mult de cea divină. În mesajul său nu sunt curiozități de erudiții asupra naturii fizice ale universului și ale oamenilor, asupra legilor de economie, asupra cosmologiei și istoriei, ci numai un magister înalt, despre întregul adevăr necesar vieții morale și religioase, a lumină nouă care invadează destinele sufletului și descoperirea răspunderea oricărui fobuz al arb trului liber; relațiile noastre cu Dumnezeu, viața intimă a Părintelui ceresc, mijloacele mântuirii, valoarea infinită a dobândirii bucuriilor divine. E o înțelepciune divină, vărsată în nesigura noastră cunoștiință omenească, nepătrunsă de noi, dar o accentăm pentru acela care e revelator și nu ne înșală. Rațiunea omului va cerca să pătrundă secretul acestei revelații; cunoștiinței filosofice despre Dumnezeu se va adauge o înțelepciune revelată; între științe va obține primatul știința vieții vorbită de Isus, atât de simplă și atât de divină. Între toate cercetările obositoare cu sisteme, cu scoli, cu curente, cu filosofia oamenilor, un singur cuvânt evanghelic rezolvă toate problemele vieții. Isus afirmă că e lumina lumii în acelaș timp că e însuși adevărul, e înțelept de înțelepciunea lui Dumnezeu, și o accentuiază cu o însestintă continuă: nu e ecoul umanității, ci e revelatorul lui Dumnezeu. În toate chestiunile mai grave, gândirile oamenilor dau dovadă sau de logică și bună intențiune, sau de sofistică și patimă. În ramura teologică și filosofică e greu de aflat vreo chestiune, în care să se fi zăbut creerul omenesc cu atâta tărie ca și în cercetările migheloase ale miracolului. Toate sistemele, toate atitudinile religioase, și-au

dat contribuția lor de lumină sau de slăbiciune în această controversă. Prea multe consecințe sunt legate cu deosebitele revolvări a acestei probleme.

E o varietate de opinii, care agită o lume întreagă. Miracolul nu te face stănt, dar dovedește o misiune, și de ele s'a folosit Isus, mărturisindu și divinitatea. Dacă misiunea nu e fapt real, Isus nu e Dumnezeu, ba mai mult nu e om cinstit.

De fapt aici s'au dat cele mai repetate atacuri, din partea unei critici pretențioase care prin o operă continuă de descompunere, s'au năzuit să nimicească fie numai în parte acel mozaic unitar al figurii lui Isus, așa cum a fost înțeles și cunoscut de veacuri. Ar trebui să se facă istoria tuturor încercărilor de explicări raționalistice ale miracolelor evanghelice începând dela Celsus și Porfiriu, și până la Spinoza și Bauer, Strauss și Renan și mai nou Loisy și Weiss, pentru a înțelege valoarea unei încercări omeneste de a dovedi divinitatea mesagiului lui Isus, și să se ajungă la constatarea că unica explicație logică și profundă e cea a tradiției constante creștine.

Renan, maestrul unei lumi pline de entuziasm, autorul faimoasei opere „Viața lui Isus”, creiază o nouă figură, nu Dumnezeu, ci un restaurator al neamului omenesc. Ceeace ținea Renan cu orice preț, era să înlătore din ansamblul faptelor privitoare la Isus supranaturalul: „Nici unul din miracolele care umple vechile povestiri nu s'a petrecut în condiții științifice. O observație încă nedesmințită nici o singură dată, ne învață că nu se întâmplă miracole decât în timpuri și în țări unde se crede în ele și față de persoane dispuse să creadă. Nici un miracol nu s'a produs însă în fața unei reuniuni de oameni capabili să constate caracterul miraculos al faptului. Această însă nu o pot face nici oamenii de lume și nici oamenii din popor. Pentru această constatare e nevoie de oameni cu o lungă deprindere de cercetare științifică”. Din publicația anului 1883 „Souvenirs d'enfance et de jeunesse” își poate face oricine o idee exactă despre atitudinea lui Renan față de credință. Idololatriu al rațiunii și al științei, se laudă că e singurul care în veacul său l-a înțeles pe Isus Hristos și pe Francisc din Assisi, că a prevăzut multe din teoriile lui Darwin; că a pătrus secretul existenței, al lumii, alui Dumnezeu. Se plânge că nu s'a născut protestant, ca să fie filosof și nu creștin; ar vrea să aibă un număr mare de sclavi să-i trateze cu prietenie și să se facă adorat — așa că părăsește câmpul spiritual, pentru a intra în cel ideal. A aflat binele extrem în natură, în societate, și după ce s'a bucurat în

această lume, simte, că nu mai are dreptul să reclame o răsplătă dincolo de mormânt. Luându-și rămas bun dela viață, mulțumește cauzei binelui întreg, pentru plăcuta alergare, ce i s'a îngăduit să o facă, străbătând realitatea, în cel mai fericit veac în care a trăit ei.

Care a fost concepția filosofică a lui Renan? El se declară pozitivist. Științele pozitive matematice și fizice sunt elementele fundamentale ale spiritului său, singurele pietre ale construcției sale științifice. Legea lumii e o continuă devenire, o metamorfoză fără sfârșit.

Nu istoria l-a făcut pe Renan să-și peardă credința, și filosofia aceasta a devenirii l-a rânduit incapabil să citească istoria și să înțeleagă creștinismul. A împăcat cu multă ușurință arta cu știința, imaginația cu judecata, logica cu sensibilitatea. Cauza acestei desertiuni a fost lipsa de critică, o teologie fără nimic solid, un stil nelămurit, compus asemenea frontispiciului policronic a unei cărți.

Renan trece în extremități; uneori e adept al creștinismului în forma sa a tuală, „Puține persoane — zice el — au dreptul să nu creadă în creștinism, atât e de solidă teologia. M'am cunoscut decât preoți buni, mi-am petrecut treisprezece ani din viață sub mâna preoților, n'am putut observa la ei nici umbră de scandal; virtutea dela San Sulpiciu ar ajunge, să guverneze o lume întreagă”. Cu toate acestea Renan a simțit nevoia de deserteză nu prin o logică, „căci omul ca să devină bun, n'are nevoie să afe o bază logică a bunătății sale”, ci împins mai mult de o neprecisă ușurință în judecată. Dacă ar fi putut crede revelațiilor, l-ar fi văzut și auzit pe Isus Hristos zicându-i: „părăsește-mă ca să devii învățacelul meu”. Și astfel a și făcut, l-a părăsit, apoi a pretins că el e adevăratul ucenic, singurul care l-a înțeles pe Isus. Și a aflat o armată întreagă de suflete simple, cari l-au crezut. Și nu e nici o mirare, o spune chiar Renan: în fond e libertinismul (viața ușoară, desfrănată), care are dreptate și practică adevărata filosofie a vieții. Un atare scriitor a trebuit să devină cel mai potrivit pentru a împetriști și a schimonosi figura divină a lui Isus.

E un Isus mai accesibil rațiunii, mai împodobit pentru sofistică, mai asemănător omului sleit și dubios din zilele noastre, dar pentru acea un mare restaurator al întregii omenimi. Ni se înfățișează un om, care apare mic și răutăcios, prin însușirile lui nedemn de admirația și de aprobarea oricărui individ ce are minte și inimă. Renan l-a alcătuit astfel în urma unei constrangeri invincibile; căci Isus Nazarenul

privindu-l prin prisma supranaturală devine sublim, nobil, divin; dar voind a da acestei existențe o explicație pur naturală, rezulta un haos de contradicții și de atribuții ridicole și chiar și păcătoase. Onoratul public să judece aceste cuvinte ale lui Renan: „Dirige toate problemele istoriei, Isus e cel mai extraordinar, și acei cari uimiți de atâta mister, l'au proclamat de Dumnezeu, cel puțin l'au înțeles, deși nu l'au explicat”. Și soluția problemei, iată-o: „Persoana istorică ne interesează puțin. Oare poemele lui Omer ar fi mai frumoase, dacă s'ar dovedi că evenimentele enarate și căutate sunt toate adevărate? Oare evanghelia ar avea mai mult farmec, dacă ar fi adevărat, că în un anumit punct de spațiu și de timp, un om ar fi actuat în sine faptele cari le prezintă? Pictura unui caracter sublim, nu câștigă nimic în conformitatea sa cu adevărul. Să lăsăm asemenea chestiuni cercetărilor celor curioși. Isus e cea mai înaltă columnă, care arată omului, de unde vine și unde merge”. Preocupat de variatele probleme ale personalității lui Isus, pe Renan nu l satisfăcea soluția dată de Evangheliu. Renan dă un răspuns nou: „Isus a existat, era din Nazareth în Galileia. A predicat în chip fermecător și a lăsat în memoria învățăceilor săi aforisme care s'au gravat adânc. Cei doi principali învățacei ai Săii, au fost Chefas și Ioan, fiii lui Zevedeu. A atârnat ura Iudeilor ortodocși, cari au reușit să hotărăscă pe Pontiu Pilat să-l condamne la moarte și a fost răstignit lângă poarta orașului. S'a format apoi încetul cu încetul, credința că înviase. Iată ceea ce știm cu siguranță, chiar dacă Evangheliile nu ar exista, sau ar fi mincinoase, din documente incontestabil autentice și ca texte și ca date, ca de pildă scrisorile, evident autentice ale sfântului Pavel, scrisoarea către Evrei, Apocalipsul și alte texte admise de toți. În afară de aceasta, zice Renan, îndoiala e permisă. Ce a fost familia lui? Care a fost într'adevăr, legătura lui cu acest Iacob „fratele Domnului”, care joacă, după moartea lui un rol atât de capital? A avut el într'adevăr raporturi cu Ion Botezătorul, iar învățaceii săi au fost cei mai de seamă din școala Botezătorului înainte de a fi fost dintr'a sa? Care au fost ideile lui mesianice? Care au fost ideile lui Apocaliptice? A crezut el că va apare ca „fiu al omului” în nori. Și-a închipuit el că face miracole? Legenda lui a luat naștere chiar în împrejurul lui și în acest caz, a cunoscut-o? Care a fost caracterul lui moral? Care au fost ideile sale asupra primirii păgânilor în împărăția lui Dumnezeu? A fost el Iudeu, ca Iacob, sau a rupt-o cu

iudaismul, cum a făcut mai târziu partea cea mai vie a bisericii lui? Care a fost ordinea de voltării cugetării sale?”.

Și Renan încearcă a da răspuns acestor probleme. El stabilește mai întâi trei principii pe care apoi clădește noia figură a lui Isus.

Anume: Evangheliile cari sunt documentele și izvoarele principale ale vieții lui Isus, sunt autentice, dar nu în întregime; nu se poate nic când da locul unui miracol în istorie, căci miracolul încă n'a fost dovedit. De cumva miracolul are vre-o realitate, atunci, — zice Renan — cartea mea nu este decât un țesut de greșeli, și dacă miracolul și inspirația anumitor cărți sunt lucruri reale, atunci metoda noastră e detestabil. Și al treilea principiu: imaginația mulțimei a creat în ceva mai mult de douăzeci de ani, legenda plină de prodigii de ale Evangheliilor. Legile cari l-au produs pe Isus nu sunt excepționale și transitorii, ci legile permanente ale conștiinței omenești, aplicate împrejurărilor extraordinare, în cari apar aceste legi, în mod simultan sublim și ridicole. Puse cele trei principii, istoria nu mai poate da nimic lămurit acestor întrebări. Evangheliile deasemenea, — cu caracterul lor și genuin și legendar, dar mai mult după capriciul acelor cari le interpretează, nu aduc nici o precizie, sau, și mai rău, pot dovedi cele mai contrare teze. În consecință figura lui Isus este în ele modificată succesiv, după vederile dogmatice ale redactorilor lor. Și așa geniul multiplu a lui Renan de istoric, de artist, de savant, de filosof, de filolog, de meșter în estetică și morală, în sociologie și în teologie, încearcă să închege și să rezolve, problemele puse, în cunoscuta sa operă: *Viața lui Isus*. Personalitatea lui Isus, a fost reconstituită, punct cu punct, plimbată amănunțit prin toate locurile și circumstanțele, din care se putea desprinde ceva caracteristic, și prin o utopistică întocmire, întregită până la crearea tuturor posibilităților, de-a deveni mai târziu întemeietor bisericii creștine. Renan își dă seama că a creat un nou Isus despărțit de supranaturalul dogmatic, a făcut mai mult un simbol de desăvârșită apariție omenească. Pe acest Isus, Renan l-a simțit ca și-o recerință nouă, a creștinismului modern. „Departa de-a fi gândit să scad în această lume capitalul religios încă existent, ținta mea, în tot ce am scris, a fost dimpotrivă, să purific și să însuflețesc un sentiment a cărui șansă de a-și mai păstra stăpânirea, este sporirea lui cu un nou grad de rafinare. Religia în zilele noastre, nu se mai poate despărți de delicateta sufletului și de cultura spiritului.

Am crezut că o servesc prin încercarea de-a o transporta în regiunea matacabilului, dincolo de dogmele particulare și de credințele supranaturale, căci, dacă acestea se vor prăbuși, nu trebuie să se prălușească și religia. Poate că într-o zi, aceia cari îmi reproșează ca o crimă aceasta deosebire între fondul neperfor al religiei și formele ei trecătoare — zice Renan cu o subtilă ironie — vor fi fericiți să găsească un refugiu împotriva atacurilor brutale în spatele adăpostului pe care l-au disprețuit". Așa fu creat un nou Isus, bun, îngăduitor, frumos, subtil, puțin chiar malițios, spiritual ca un inger, creat numai pe cale naturală, în afară de o intervenție particulară a divinității. Renan s'a simțit dator să pășească împotriva legendei al cărei supranatural tindea să smulgă umanității gloria de-a fi produs pe Isus, pentru a face din el rezultatul unei intervenții supranaturale, Isus al lui Renan, nu numai că nu e Dumnezeu, dar nici nu și-a atribuit nicicând divinitatea. A fost om ca toții oamenii, mare restaurator al neamului omenesc în ordinea morală. Promulgator de învățături sublime, care a creat împărăția sufletelor curate, în așa măsură, că s'ar putea numi prin o emfază: divin sau fiu al lui Dumnezeu.

Dar principiul oricărei mărimi și trăii morale, stă într-o cunoaștere exactă a adevărului. Isus a lui Renan, care nu cunoaște supranaturalul, ar trebui să devină mare prin geniul și prin cunoștințele sale, căci geniul și doctrina sunt singurele forțe naturale ale gândirii omenesci pentru aflarea adevărului. Isus a lui Renan însă avea o putere de judecată foarte slabă, iar în cunoștințe era mai mult decât ignorant. Născut în Iudea n'a cunoscut scrierile Evreilor în original, și când mulți evrei vorbeau limbile popoarelor culte de-atunci, Isus n'avea nici-o cunoștință despre cultura grecească. Pe Filon nu l'a cunoscut, și înțelepciunea Orientului n'a pătruns-o, ci Hillel, un evreu obscur, a fost adevăratul său maestru. Cu un cuvânt afară de Iudaism n'a știut nimic, ba chiar a ignorat multe din ideile cari în acea vreme stăpâneau Iudea. Concepția sa asupra universului și asupra lumii a fost mărginită.

Despre puterea romană nu auzise nimic, numai numele lui Cesar a ajuns până la el; a cunoscut societatea aristocratică, cum ar cunoaște-o un tânăr dela țară, care vede oamenii prin prisma simplității sale rustice. A confundat ordul natural cu cel supranatural, și deși cu un veac înainte de Hristos, Lucrețiu a expus inflexibilitatea guvernului general al naturii negând cu desăvârșire posibilitatea miracolului, în vremea când a fost deja proclamat princi-

piul științelor pozitive, Isus a trăit în mod exclusiv numai în supranatural. Miracolul n'a fost pentru Isus, — zice Renan — un lucru excepțional, ci o regulă. Isus a ignorat cu desăvârșire fizica, n'a avut nici-o cunoștință despre deosebire între trup și suflet. Medicina se cunoștea în acea vreme și în Palestina, dar Isus a crezut că vindecările se pot face numai prin mijloace religioase. Când medicina, afirmă Renan, e abandonată inspirației individuale, și nu considerată în mod științific, prezența unui om superior, care tratează bolnavul cu multă bunăvoință, împărțându-i surâsuri și speranțe e adesea un remediu decisiv. Isus a devenit lăcător de minuni, mai târziu, în contra voinței sale; miracolele sale au fost o violență produsă de veacul său, a fost o concesiune smulsă de necesitate a timpului. Și au fost mai mult opera publicului decât a aceluia cui au fost atribuite; astfel viața lui Isus s'a întretesut într'un lanț de utopii și iluzii, el a fost un nebun, un „charmeur“.

Concepția sa despre împărăția lui Dumnezeu și-a schimbat-o după vreme și prilejuri, iar despre împărăția lumii, credea, că toate mărețiile acestei lumii se cuprind în cele vreo-câteva monumente ridicate de păgâni în Ierusalim. Cu toate acestea Isus a promulgat unele sentințe morale sublime, dar prin asta nu devine mare.

Toată măreția sa morală stă în minciună și înșelăciune. Știe că nu e Mesia, dar mai târziu se proclamă astfel, pentruca să împace opiniunile anumitor Evrei. Știe că nu e fiu al lui David, dar îi place să se numească astfel. Se lasă stăpânit de Ioan Botezătorul, sacrificându-i propriile sale principii. A crezut că adevărata religie nu trebuie să aibă nici-un ritual extern, dar primește botezul lui Ioan, și îl impune în mod necesar tuturor celor cari îl urmează. Impune supunerea față de legea civilă, dar adeseori e aspru cu ai săi, și mai ales cu dușmanii săi. Isus a depășit chiar posibilul, în excesul său suprem a voit să suprime carnea, pretențiile sale n'au avut margini, disprețuind limitele naturii, a voit ca nimeni să nu trăiască decât pentru el, nimic să nu se iubească decât el. Trecând orice graniță Isus a cutezat să zică; dacă vrea cineva să fie învățacul meu, să se lepede de sine și să-mi urmeze. Astfel căutând să îndepărteze pe om de pământ, Isus a nimicit viața. Purtat de un înspăimântător progres de entusiasm, care a fost un efect necesar al predicării sale tot mai exaltate, el nu mai fu liber, uneori părea că și pierde rațiunea. Viziunea mare a împărăției lui Dumnezeu, care-i strălucea încontinuu înaintea ochilor, a făcut să-și piardă

echilibrul, chiar și învățacei săi adeseori l-au crezut nebun.

Dar icoana lui Isus încă nu e terminată, Acest mare om a lui Renan a reprobato deschis dragostea pentru patrie, pentru națiune, ba chiar căsătoria și proprietatea, a aprobat desfr.aul și comunismul. Maestru suprem în ironie, se supăra des și ușor, era obstinat în paradoxuri, până la faptul de a irita mulțimea. Nu numai că nu a disprețuit măririle lumesti, a căutat chiar onorurile, căci aceste onoruri au servit scopului său, i-au cășt gat titlul fals de fiu al lui David. Cu un cuvânt, acest gigant tenebros, cum îi numește Renan, a ajuns mare numai prin minciună, și e mai prejos decât onestul Marcu Aureliu, și decât zmeritul și blândul Spinoza.

E chiar mai prejos, decât mulți bărbați moderni cari cultivă știință, căci noi, zice Renan, prin extrema noastră delicateță în alegerea mijloacelor pentru a convinge, prin absoluta noastră sinceritate, pentru dragostea noastră desinteresată, pentru ideea pură, am fondat noi toți, cari ne-am dedicat viața științei, un nou ideal de *moralitate*. Aceasta e pe scurt Isus al lui Renan. Și creația aceasta a savantului francez a fost oferită lumii moderne, ca să înlocuiască, acea imagină sfântă, pe care noi am iubit-o din leagănul nostru, ne-a întărit de-atâtea ori în suferințe, ne-a învățat și ne-a condus, când eram pe cai îndoelnice, ne-a șoptit cuvinte de credință și de dragoste, ne-a făcut să trăim în nădejde și ne-a ridicat la Dumnezeu. — Omenirea are multe necesități cari nu sunt satisfăcute, dintre cari unele aparțin ordului material, altele celui moral. În ordul moral simțim lipsa adevărului și al binelui, al fericirii; și având sete de-amândouă ne aflăm neputincioși în fața acestora când ne întrebăm noi, și privim în oglinda judecării minții noastre, fie binele fie răul în raportul ce fiecare îl are cu Dumnezeu, cu sine însuși și cu ceilalți oameni; ori despre principiul și scopul nostru; când ne zbatem să alegem mijloacele mai potrivite, cari ne duc la scopul vieții noastre; — puțin sau chiar nimic, putem afirma cu certitudine. Simțim în noi un îmbold involuntar aproape un instinct, de-a ne pleca capetele și de-a aduce omagiu Creatorului, dar cum și prin ce mijloace? Simțim și dorim ca binele și răul să fie răsplătit și pedepsit, dar până când și în ce chip? Percepem o vagă dorință de-a supraviețui în intelectul și în inima noastră, chiar după ce carnea se va corumpe, și vom supraviețui, căci adevărul nu se poate distruge, iubirea nu se stinge. Dar cum se va manifesta acea sta existență și până când? Insași natura noastră ome-

nească plină de misterii, cu dorinți nobile și cu înclinați rele, bogată în daruri și calități și atât de pregătită pentru vițiu — rămâne rațiunii încă ceva inexplicabil. Dar chiar și rațiunea noastră care apare ca și o lumină, adesea-ori e întunecată de imaginații și patimi, devine une-ori tot mai puțin clară, cu cât ne lăsăm mai tare conduși de egoismul nostru, pe care încă-l simțim ca pe un ceva de nebiruit. Și la cei mai mari înțelepți ai lumii, la ienii cei mai puternici, aflăm adevăruri și greșeli, idei înalte și josnice — dar nici armonie care se fie în stare ca adevărurile raslețe să le compună și să le inchege în o serie de afirmări; iar în cei simpli, superstiții amestecate cu dogme contrare rațiunii. Și cu toate acestea, în acest haos un lucru apare evident: că omul în ordul moral ar fi fericit, dacă ar putea să cunoască în mod precis tot ceea-ce e privitor la Dumnezeu, despre cult, despre suflet, principiul și scopul omului, binele și răul în variatele raporturi, premiul unuia și pedapașă celui-lalt, la ce să tindem și de ce să ne ferim. Cari lucruri, neputându-le atinge și deosebi omul cu rațiunea sa, rămâne că nici nu se vor cunoaște nici-odată decât numai prin mijlocul auctorității. Acela care va putea vorbi celor mari și celor mici, filosofilor și țaranilor inculti, și să-i instrueze în mod infalibil asupra acestor adevăruri, va săvârși o operă nu numai sublimă, ci care va rezolva cele mai mari necesități, de care este stăpânit neamul omenesc. Și acesta e tocmai Hristos al creștinismului, care cu auctoritatea lui de Fiul al lui Dumnezeu, care cu cuvântul său sentențios, simplu, plin de viață a făcut credibile adevărurile anunțate de el și a creat o religie promulgătoare de dogme, care îmbrățișeaza cultul și morala, timpul și eternitatea, principiul și scopul omului, naturalul și supra-naturalul. Așa a răspuns Isus tuturor necesităților oamenilor, și a infiltrat dela sine bisericii o doctrină, pe care cei increduli, se silesc să o numească falsă dar nici-unul n'a îndrăznit încă să afirme că e incomplectă. Isus al lui Renan, cu ideile sale false, reci, imposibile, n'a răspuns nici uneia din mirele probleme ce agită neamul omenesc, nici cu auctoritatea sa, e o ființă imperfectă, e un înșelător, e cum zice Renan, un chermeur; nici cu mintea sa, căci cunoștințe vaste nu avea, din contra a dat dovadă că nu e consecvent în principiu, că nu e senin în judecată. E adevărat Isus a lui Renan adeseori prorumpe în sentințe sublime, dar pe lângă acea, că acestea sunt distruse de exagerări de înșelăciune, nu rezolvă nici una din multele dificultăți, de care e împrejmuț neamul

omenesc, cum putea unul să deslege vreo problemă intelectuală sau marată de-a omenimii, care nu a ajuns se cunoască că este natură în lume și nici n'a avut vreo idee clară, despre personalitatea sa proprie și despre aceea a lui Dumnezeu. Unui Hristos al creștinismului întreg, Dumnezeu și om s'a opus această creatură mică. Ori poate că, concepția de adevăr, de mare, de nobil, de bun, a degenerat în conștiința oamenilor, până când s'au contundat cu concepțiile contrare. Într'adevăr grele sunt aceste vremi în care se poate spera ca să devină mare Isus al lui Renan; unde mai e demnitatea omului, când eroii noștri și aceia în fața cărora ne închinăm sunt atât ce slabi. Mai mult unde vom ajunge dacă Isus a lui Renan, așa cum este făurit, va fi tipul și modelul nostru de desăvârșire, care va fi viitorul civilizației creștine, dacă vii toarele generații, își vor construi un nou edificiu, nu pe Hristos al creștinismului, piatră unghiulară pe care au clădit atâtea generații, ci pe omul divin al filosofului francez.

Isus e unul singur, nu pot să stea împreună Isus al bisericii și Isus al lui Renan, e prea mare prăpastie între ei. Isus Nazarenul, singurul care merită să fie numit mare, e acela, pe care l-au simțit, l-au trăit, l-au cunoscut veacurile creștine de-a rândul. Hristos care a apropiat omenimea de divinitate, a schimbat înfățișarea universului, a transformat niște simpli pescari din Galileia în dascăli de învățături înalte; și distrugând idololatria unei lumi întregi, a biruit pe învățați greci și pe cei din Roma, e marele Hristos al evangheliei, nu cel făurit din cărți apocaliptice și apocrife și din scrierile talmudice tendențioase ale evreilor de mai târziu. Isus, care a umit lumea cu înțelepciunea sa, a biruit cu credința sa toate celelalte religii, care a creat milioane de martiri și l-a inspirat pe Pavel și pe Ioan, a creat caractere mari: pe Ignatius și Policarp, pe Augustin și Ieronim, nu poate să fie înșelătorul și vrăjitorul lui Renan. Hristos al lui Renan s'a născut numai ieri, cel al bisericii trăiește de nouăsprezece veacuri, și va trăi în veci; cel al lui Renan n'a avut nici când un cult și nici dragostea neamurilor, dar Hristos a fost adorat și iubit până la moarte; cel al lui Renan, a apărut din când în când în societate, dar n'a avut de cât puțin ani din viață și a murit. E adevărat că în veacul trecut, mulți învățați au încercat să adauge culori streine acelei figuri, și azi Renan vrea să scoată mai în relief, deosebitele nuanțe, abia atinse de alții, e adevărat că întreaga Germanie a aplaudat cu mare entuziasm această nouă apariție; dar nici

Hristos al lui Voltaire, nici cel al lui Strauss, nici cel al lui Glegel, nici cel al lui Salvador, nici cel al lui Renan, n'au produs nimic nobil și trainic în societate. Au reușit aceștia să creieze o familie de oameni, abili în a distruge, cutezători în a nega toate, disprețuitori ai tradiției părinților lor, fără nădejdea și fără dorința unui viitor. Și pentru că nu și pleacă capul în fața mistериilor, se afirmă de apărători ai rațiunii, și sunt convinși că au distrus credința, căci au ajuns la concluzia că ea nu se poate dovedi în mod apodictic Isus al lui Renan încearcă o operă imposibilă: să despoaie de supranatural, o viață care trăiește numai în supranatural, și să înlocuiască armonia și culorile cerești primite de sus cu o culoare și cu o armonie pur omenească și fantastică. Renan scriind despre Isus nu s'a folosit de alte izvoare, decât de Iosif Florian, de Filo, de scrierile apocrife ale Testamentului Vechiu, de Talmud și de evanghelii.

Dar cele 4 opere dintâiu dau numai cunoștințe topografice și ale obiceiurilor evreești; afară de Iosif Flaviu, nu dau nimic despre viața lui Isus, și rămân ca singure izvoare istorice a acelei vieți cele patru evanghelii. Dacă însă descrierilor lui Mateiu, Marcu, Luca și Ioan să îndepărtează întregul supranatural, nu mai rămân decât puține vorbiri și unele întâmplări fără legătură, cari nu numai că nu ar putea să formeze o viață de puțină sau fără de nici-o valoare, dar n'ar putea să depășească conținutul alor cinci sau șase foi de carte. Insuși Renan mărturisește că în forma aceasta nu s'ar putea compune nici-o pagină întregă din viața lui Isus. Cu toate acestea Renan a încercat să îndepărteze întregul supranatural, și s'a trezit în fața unui schelet; și i-a dat el viață cu geniul său și cu bogata sa imaginație, și a reușit să facă o operă ingenioasă, de fantezie, dar nu istorie. Discursurile răslețe și faptele singurate, fără legătură au fost unite într'un mănunchiu real și imaginar și prin inducții și probabilități s'a făurit Viața lui Isus, un clasic roman istoric. Faptele și împrejurările și raportul dintre fapte, în loc ca să fie derivate din dovezi istorice, se ivesc din un anumit tip ima-

ginar, aprioristic al persoanei lui Hristos. Multe din faptele cărții lui Renan sunt istorice, dar Isus care se construiește din compunerea dialectică a singuratitelor evenimente, e romantic și imaginar. Să se mai adaugă o filosofie vagă, fantastică și neprecisă, o poezie frecventă, un stil plin de culori și de viață, o continuă descriere a locurilor și a obiceiurilor, se va observa cu câtă ușurință concurg toate să alcătuiască o viață romantică, și să ofere atractivele unui roman. Intreaga erudiție bogată a lui Renan contribuie mai mult la descrierile regiunilor și obiceiurilor evreești, dar faptele și doctrinele lui Isus nu o dovedesc. Vreo-câteva cuvinte din limba hebraică și grecească, și multe citații nu sunt suficiente ca o carte să aibă caracter istoric; viața descrisă de Renan e istorică acolo unde se recere mai puțin, adică în tot cea-ce împrejmuite persoana lui Isus, și e o simplă povestire de roman tocmai acolo unde e mai important se aibă un caracter istoric, în însăși ținta lui Hristos. Asupra acestei vieți nu să poate formula o idee clară și precisă, Isus Hristos pierzându-și viața sa proprie, devine ceva vag, adesea-ori în contradicție cu sine însuși. Asemenea considerații arată motivul, pentru care Viața lui Isus, a reușit atât de plăcută multora în cari credința creștină e moartă sau aproape stinsă. Năzuința sa de a umaniza pe Hristos, delăturându-i tot ce e supranatural, răspunde unei anumite îngâmfări a spiritului omenesc, care nu se complace în nimic mai tare, decât în a explica totul omeneste, și a supune toate rațiunii proprii. Și cu cât un subiect, care se înfățișează înaintea intelectului nostru, mai nobil, mai sublim, cu atât se naște în noi dorința și mulțumirea mai mare, de-a-l cerceta, de-a-l înțelege, de-a-l explica, micindu-l și făcând u-l nouă asemenea. Și acela care aprobă opera lui Renan, atinge spiritul omenesc, acolo unde e mai sensibil, generând aceea plăcere, care i-și aruncă rădăcinile în o dizordine a intelectului nostru.

Și mintea omenească simte aceasta plăcere deosebită de a afla în omul mare, imaginea lui proprie. Și dupăcum contradicțiile și oscilațiile între nobil și josnic, între adevăr și minciună, între bine și rău, e condiția cea mai comună a oamenilor, simt nevoia de a recunoașe în eroii lor, imaginea lor proprie. Așa figura lui Iuliu Caesar e mai impunătoare, decât cea a sfântului Ieronim, iar cea a lui Marcu Aureliu, mai dulce, mai frumoasă, decât cea a lui Augustin sau a lui Francisc din Assisi. În eroul păgân omul se află pe sine; în cel creștin el vede o viață, un suflet, un colorit de fapte cari apar mărețe aceluia, care trăiește în credința și caritatea creștină; iar pentru acela care trăiește izolat de aceste virtuți — eroul creștin prezintă o apariție palidă, inutilă -- desgustătoare! Cartea lui Renan e cași o revelație, pentru multe suflete a statului prezent, și orice carte, care prezintă tendința veacului său, nu poate să fie lipsită de aprobare. Mulți i-și află dubiile lor, contradicțiile, aversiunea față de supranatural, luptele interne ale sufletului lor, palida lor credință în opera aceasta și acela care aprobă Viața scrisă de filosoful francez cu un amor propriu secret, se aprobă pe sine însuși. Dar e aprobarea unei tendințe, și tendința e a unei epoci, care epocă încă va trece, și așa va muri și cartea lui Renan, împreună cu patimile cari au făurit-o. Renan însuși recunoaște că nu e om de știință. Cei învățați l-au crezut un literat care se distra în critică istorică; literații medioeri și superficiali l-au ținut de om învățat. Dar să nu uităm că el și-a scris cartea sa asupra lui Isus Hristos, în o formă ca să nu-și piardă valoarea sa în întregime, nici chiar în ziua, în care se va recunoaște ca și element inseparabil al istoriei religioase, un anumit grad de fraudă. Isus a lui Renan a murit, și-a rămas acolo între măruntaiele pământului de pe Golgota; a înviat în dorința exaltată a Mariei Magdalena; în realitate om a venit pe lume și om s'a dus, dar și-a lăsat vecinica imagine.

„Și-acum dormi într'u mărire a ta, nobile inițiator, opera ta e împlinită, divinitatea, întemeiată“, sunt cuvintele lui Renan la moartea lui Isus. Frumoasă inscripție. Poate aceia cari abia sunt inițiați în cărțile divine nu vor putea

discerne ironia acestui gând îndrăzneț. Și chiar dacă s'ar percepe, poporul însă nu cunoaște ironia; atunci pentru ce să se popularizeze aceasta creație în dauna sufletelor evlavioase?

† Dr. Ambroziu Chețianu

Duminecă, în 22 Aprilie a. c. s'a stins subit la Blaj canonicul mitropolitan, Mons. *Dr. Ambroziu Chețianu*, prelat papal, vicarul general al Mitropoliei, după ce până în clipitele din urmă se afla la datorie, fără să fi lipsit vre-o zi din biuroul său.

Stimat și iubit de toți, cari au avut fericirea să fie elevi de școală sub înțeleapta conducere a sa, ori cari au avut atingere cu el, ca preot și mai apoi ca demnitar eclesastic, trecerea la cele eterne a Monsignorului *Dr. Ambroziu Chețianu* lasă în urma sa regrete sincere, nu numai în Blajul său iubit ci în întreagă Biserica noastră.

Imormântarea ilustrului defunct a avut loc Marți, în 24 Aprilie a. c. prohodul fiind pontificat de I. P. S. Sa *Dr. Valeriu Traian Frențiu*, episcopul Orăzii, înconjurat de un săbor de 12 preoți, în catedrala din Blaj.

La prohod, lângă catafalca a luat și parte I. P. S. Sa *Părintele Mitropolit Vasile*, adus pe brațe la ceremonia sacră ce s'a săvârșit la ultima cale a devotatului său ajutor și sfetnic.

La ultimele onoruri au participat toate școlile din Blaj, autoritățile civile și un public imens din Blaj și jur. Am remarcat prezența delegației de intelectuali din Turda, *DI Augustin Căliani*, director general în Ministerul Instrucțiunii, *Dr. Alexandru Borza*, profesor universitar în Cluj, precum și alte notabilități dintre mireni și clericii noștri din Ardeal.

S'au ținut 3 cuvântări funebreale:

Părintele canonic Ștefan Roșianu a ținut panegiricul în numele I. P. S. *Sale Mitropolitului*, a *Capitlului* și al *Arhidiecezei*; *DI Ștefan Pop*, directorul liceului de băieți, a parentat pe repausatul în numele școalelor din Blaj, iar *Părintele canonic Ioan Agârbiceanu* a vorbit în numele P. S. *Sale Iuliu* al nostru.

Responzoriile le-a dat corul Academiei de Teologie. După acordurile duioase a unui emoționant și mișcător „Plâng și mă tânguesc“ sicriul a fost transportat la cimitir, unde corpul neînsuflețit al *Ilustrității Sale Dr. Ambroziu c. Chețianu* a fost așezat spre odihă vecinică.

Dumnezeu să-i facă parte cu dreptii!

(vb).

Diverse.

Prea Sfinția Sa Părintele nostru Episcop a fost în zilele de 14 și 15 Aprilie la Blaj, participând la Conferința Episcopescă, ce s'a ținut acolo, pentru soluționarea mai multor chestiuni, ce privesc Biserica noastră.

În 23 Aprilie a. c. Prea Sfințitul a plecat la București pentru a lua parte la desbaterile Senatului și pentru aranjarea mai multor chestiuni de-ale Clerului și Eparhici noastre. Din Capitală Prea Sfinția Sa s'a reîntors la Reședința Sâmbătă, în 28 Aprilie a. c.

Săptămâna mare în gremiu.

În acelaș miros de bună mireasmă spirituală, în care a fost început și continuat acest post sfânt, s'a încheiat în urmă și săptămâna mare. Fiind, cu deosebire în aceasta săptămână, preoți în permanentă la dispoziția credincioșilor, mulțimea nenumărată care căuta pacea sfântă a Domnului în sfintele sale Taine, a avut prilejul de-a-se curăți de toată boala și toată neputința sufletească.

În primele trei zile ale săptămânii, dimineața la orele 7 s'a celebrat în Catedrală Liturgia sf. Ioan Gură de Aur, pentru clerici și pentru ca toți credincioșii mărturisii, să se poată cumineca.

La orele 9, s'au citit orele canonice, iar la ora 6 seara s'a săvârșit sf. Liturgia a Înainte Sfințitelor, la care un număr foarte mare de credincioși cari au ajunsat din seara precedentă, s'au apropiat de sfintele Taine. În fiecare seară mulțimea atrasă de cuvântul Domnului — care este suflet și viață — venea în număr mare, ca în tot decursul acestui sfânt post, să guste din frumusețile negrăite ale acestei dumnezeiești slujbe și să asculte predicile mărețe cari se țineau.

Cași în fiecare an și anul acesta Luni, Marți și Miercuri din Săptămâna mare s'au ținut clericilor Seminarului nostru *exerciții spirituale*. Ele au fost conduse de Prea Cuvioșia Sa Păr. Egumen *Leon Manu*, dela Mănăstirea Moisei.

În cuvinte pline de viață, Preacuviosul Ieromonah desvăluie în fața ochilor sufletului nostru, adevărurile veșnic vechi și veșnic noi, descoperite de Fiul lui Dumnezeu. Cerurile spun slava lui Dumnezeu și numai omul se sustrage din acest măreț concert. Adânc cunoscător al Sfințelor Scripturi și a scrierilor Sf. Părinți, în cele 12 meditații frumoase, insistă cu deosebire asupra răutății păcatului și a urmărilor lui dezastruoase. Cuvintele nu sunt suficiente pentru a arăta grozăvia păcatului și a efectelor lui. În aleșii

Domnului. Prin praxa excepțional de bogată, câștigată în misiuni, ne arată cele mai răspândite scăderi ale slujitorilor Altarului. Pentru viitorii apostoli, recomandă în frumoase instrucțiuni, cât mai multă știință și mai ales mijloace de perfecțiune spirituală: meditație zilnică și înfrânare.

Joia Mare. Dimineața la orele 7 s'a celebrat liturgia mica pentru clerici — care însă a durat aproape două ore, din cauza numărului excepțional de mare a celor cari s'au cuminecat.

La ora 9 s'a început sf. Liturgie a Marelui Vasile pontificată de Prea Sfinția Sa Episcopul. Ca și în anii trecuți, sfintei Liturgii i-a premers preafrumoasa ceremonie a sfințirii de lectori. Cu acest prilej au fost sfințiți de lectori următorii clerici:

a) din anul IV.: Briciu Cornel.

b) din anul III.: Bucea Nicolae, Cioară Ioan, Ciurdărean Aurel, Costan Ioan, Cristian Simion, Demian Emil, Hanțiu Vasile, Irimieș Octavian, Meruțiu Victor, Muste Ioan, Neagoș Emil, Nicula Alexandru, Poenariu Alexandru, Pop Vasile, Pop Grigore, Pop Mihaiu, Prahase Vasile și Someșan Victor.

În cursul sf. Liturgii s'a sfințit sf. Mir. S'au cuminecat cca 150 persoane. La sfârșitul sf. Liturgii a urmat spălarea picioarelor celor 12 clerici din anul IV. — În această atmosferă de măreț înălțare sufletească, dumnezeiasca Liturgie s'a sfârșit aproape la orele 2.

Seara la orele 6 au început Sf. Denii, împreunate cu citirea celor 12 Evanghelii ale Pașimilor, pontificate de Excelența Sa Episcopul. Prima Evanghelie a citit-o Prea Sfinția Sa. Mulțimea mare și nenumărată sorbea cu sete dumnezeieștile cuvinte. Sfintele servicii s'au prelungit aproape până la ora 9.

Vinerea Mare. Mormântul Domnului Celui Preamărit, a fost deosebit de frumos împodobit, înconjurat cu flori albe presărate printre ele cu vre-o 70 de lumini.

La orele 9 încep sfintele Ore Împărătești — cu Evangheliile și Paremii, în număr impresionant credincioșii din toate categoriile sociale, veneau și se prosternau cu evlavie adâncă în fața sfântului Mormânt al Celui dătător de viață. — Dela ora 12, a început adorația clericilor în fața sfântului Mormânt. Câte 4 clerici într-o serie, se înlocuiau prin alții, tot la câte un sfert de oră. Adorația s'a terminat la 4:45, iar la 5 a început Prohodul Domnului, pontificat de Excelența Sa Episcopul. Cântările și responsoriile nespuse de frumoase ale Prohodului, au fost date de Corul Reuniunii, picurând în sufletele nenumăraților credincioși — cari au putut încapa în Catedrală — adevărate armonii și mângâieri cerești.

La sfârșitul Prohodului, Excelența Sa ținu o predică impresionantă despre iubirea pe care ne-a arătat-o nouă Domnul prin sfintele Sale Patimi și moartea Sa dureroasă. Cel care întrusmerenie, s'a pogorît din Cer în ieslea sărăcăcioasă a Vitiailumului, pe care l-au preamărit Ingerii, azi este pironit de răutatea omenească pe cel mai dureros pat de moarte: pe lemnul sfânt al Crucii. Durerile negrăite încep în Getsimani și se sfârșesc prin cele 7 cuvinte de pe Cruce, dupăce în chip providențial a împlinit toate cele scrise în Lege și în Scripturi despre Fiul Omului. „Așa a iubit Dumnezeu lumea...”

La sfârșitul predicii a urmat procesiunea cu Prea Sfântul Sacrament. Un număr foarte mare de credincioși au luat parte la procesiune într-o ordine exemplară. Așezați în șir de câte 4, înainte mergeau credincioșii, mai spre mijloc muzica militară și clericii — cari au cântat alternativ în tot cursul procesiunii — au urmat apoi 12 clerici îmbrăcați în cămași frumoase albe, cu lumini, soborul preoțesc și la urmă Prea Sfinția Sa Episcopul, purtând Prea Sfântul Sacrament Euharistic. Procesiunea a fost de un deosebit fast; seara lină cu bolta înstelată, a ridicat foarte mult marea această m-

rețe manifestațiuni de credință...

Ca în anii trecuți, procesiunea s'a făcut prin Str. Regina Maria, Piața Unirii, Str. Universității, Str. Brătianu și prin Str. Minoriiților ne-am reîntors în aceeași ordine la catedrală.

Sâmbăta Mare. Dimineața la orele 7 s'a celebra Liturgia mică pentru clerici; din cauza numărului mare al celor cari s'au cuminecat, a durat aproape până la 9. — La 9 începe Liturgia sfântului Vasile și cântările lui Moisi.

Noaptea Învierii. Ce nume sugestiv! Câte amintiri dulci ne evocă acest nume! — La miezul nopții — precis — Prea Sfinția Sa își face apariția în mijlocul numărului imens de credincioși, cari așteptau la ușile bisericii începerea sfintei Învierii. În aceeași frumoasă ordine și măreție sufletească, dupăcum a fost la Prohodul Domnului, se face procesiunea, în ritmul armonios al Troparului Învierii executat de muzica militară, și alternativ de clerici — între zeci de bubuituri de tun. Timpul — puțin promițător seara — a fost de totul frumos. — A urmat apoi frumoasa Utrenie dela Înviere, care s'a sfârșit la ora 3, cu sărutarea sf. Crucii, a sf. Evangheliilor și a Icoanei Învierii. Indată după Înviere s'a celebrat sf. Liturgie de Păr. George Fornă.

Sfânta și Marea Duminecă a Învierii. La ora 7:30 s'a celebrat sf. Liturgie pentru clerici, la care au asistat și puțini credincioși. La ora 10 începe sfânta Liturgie solemnă pontificată de Prea Sfinția Sa Episcopul.

Biserica era numai o mare de capete; și câți au fost, cari nu au putut obține această fericire! Solemnitatea a fost deosebit de impunătoare. Responsoriile deosebit de frumoase și toate cântările sfintei Învierii au fost executate de Corul Reuniunii Sfânta Maria.

A urmat apoi o magistrală predică, ținută de Excelența Sa Episcopul. Această sărbătoare: Împărăteasă și Doamnă, e ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne ve-

selim într'însa. Bucurați-vă, Domnul aproape este, azi după 19 veacuri, Domnul e tot atât de aproape cu darul Său. Luați în suflete lumina Invierii Lui și o păstrați în sufletele voastre și ea vă va alina în încercările vieții acesteia.

Deosebit de frumos a fost citirea sf. Evanghelii în 8 limbi. În l. română a citit-o Prea Sfinția Sa Episcopul. 2. l. greacă: Ilustritatea Sa Dr. Octavian Domine; 3. l. latină: Rvds Dr. V. Bojor; 4. l. franceză: Rvds. I. Agârbițeanu; 5. l. latină: Păr. Dr. V. Bălibanu; 6. l. engleză: M. O. Precup; 7. l. germană: Rvds. Dr. G. Vidican; 8. l. maghiară: Păr. Dr. I. Handrea, și apoi iarăș românește Cl. Dr. E. Lemenyi.

Un număr foarte mare de credincioși s'au împărtășit cu sf. Taine, astfel întărindu-și sufletele de darurile dumnezeiești. Serviciile sfinte au laut sfârșit la ora 1'30. „Mărire lui Dumnezeu pentru toate“.

Conferințe religioase. În continuarea seriei de conferințe religioase, aranjate de Reuniunile noastre din Cluj, Joi, în 15 Martie a. c. a conferențiat păr.-profesor *Dr. Cosma Avram*, vorbind despre: **„Cauzele crizei morale și soluția dată de creștinism“**. Măncând dela constatarea relelor, cari bântue azi societatea, conferențiarul își pune întrebarea, care este cauza acestor rele, al căror complex constituie criza morală. Știința modernă în diferite ramuri, caută să rezolve această chestiune. Dar toate se dovedesc neputincioase, mărginindu-se mai mult la simpla constatare, decât la explicarea relelor sociale.

Singur filosofia și doctrina creștină poate da acestei întrebări răspunsul adecvat. Credința ne învață că Dumnezeu a creat pe om în statul grației, sau al justiției originale. În această stare, era un echilibru perfect în om: trupul era supus sufletului, iar acesta prin har supranatural lui Dumnezeu. Din această armonie perfectă — Theocentrism — urma fericirea desăvârșită.

Aceeași credința ne spune, că „prin pisma diavolului moartea a intrat în lume“. Omul săvârșește primul păcat — dela Creator se întoarce spre creatură și în loc de-a tinde spre scopul său — spre Dumnezeu — alege în locul Acestuia, ca centru al preocupărilor sale, creatura, egocentrismul. Prin această conversiune dispăre armonia și echilibrul sufletelesc al omului, și odată cu acestea, urmarea lor firească: fericirea. Urmările acestei deplasări? — Le simțim și le vedem cu toții. „Toți suntem dela natură, fiii mâniei“ — zice Apostolul. Tendințele noastre nu mai sunt îndrumate de cele două instincte puternice: de nutriție și de conversare — cari creiază istoria.

„Cine mă va scăpa pe mine de trupul morții acesteia?“ se întreabă Apostolul. Și răspunde „Darul Domnului Nostru Isus Hristos...“, care venind ne-a ridicat prin darul Său la vrednicia de-a-ne chema fii ai lui Dumnezeu, dându-ne ca mijloace: Sfintele Taine și mai mult pe Sine Insuși de pildă întru toate.

*

Joi în 29 Martie a. c., s'a încheiat ciclul conferințelor religioase, prin conferința păr.-prof *Dr. Emilian Lemenyi*: **„Isus în istoria lui Renan“**. În multe rânduri și în multe chipuri a vorbit Dumnezeu oamenilor — începe simpaticul conferențiar — iar mai pe urmă prin însuși Fiul Său: Isus Hristos. „El ne descopere viața intimă, marele mister al Prea Sfintei Treimi, ridicându-ne prin darul Său, la o viață nouă. Misiunea sa divină și-a manifestat-o prin criterii infalibile: miracole și profeții. Din acest Isus: înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu, — cum zice Apostolul — mulți eretici în istorie au căutat să facă un om de rând: întru toate asemenea nouă: cu slăbiciunea ca și noi. Și firea orgolioasă a omului, se pleacă atât de cu ușurință unor atari rătăcirii, căci vede în ele o înălțare proprie. Așa se explică succesul, „Vieții lui Isus“ alui Renan. Decep-

ționat ca orice raționalist, Renan consideră lumea într-o continuă metamorfoză. Pentru el, Isus este uneori un supra om, s'a născut și a trăit în Galileia; ca ucenici și a ales câțiva pescari naivi, ca Petru, și a fost răstignit de ura ortodoxilor Iudei — la poarta Cetații. Iată tot ce este cert pentru Renan în Evangheli. Care a fost familia lui, care este Iacob, „fratele Domnului“, pentru el nu e nimic sigur. Ideea mesianității, zice Renan, s'a născut progresiv, sugerată de popor. Naiv, necunoscând nici un curent filosofic, Isus credea că toate boalele se vindecă prin rugăciune. Cam așa explică el, miracolele tămăduitoare ale lui Isus. Incolo, Isus este întru toate asemenea nouă: se supără, caută onoruri, și rătăcitului Renan îi pare mai simpatică figura evreului Spinoza, decât Isus: „chipul Tatălui“.

Dar cu toată simpatia cu care a fost întâmpinată de patimile omenеști, această figură creiată de Renan, sufletul omului rămâne cu totul gol fără Isus. Și cu toate acestea, Isus trăește în veci, în milioane de suflete și e farul pe care îl caută toți. Isus-omul lui Renan, chiar prin faptul că e numai „om“, e de ieri, și azi nu mai trăește, pe când Isus din Evanghelii trăește de 19 veacuri și va trăi pururea, fiind Dumnezeu binecuvântat în veci“.

Se caută, pentru postul de vânzătoare și conducătoare la Librăria Diecezană, care în zilele aceste va fi mutată la Cluj o domnișoară sau doamnă — cu preferință orfană sau văduvă de preot — având și cel puțin patru clase secundare. Retribuția 1000 Lei lunar.

Bibliografie.

Ioan Georgescu: „Din trecutul românesc al Dobrogei:“ (Memoriul și corespondența lui Nicolae Țarcă, fost vice-consul austriac în Hârșova (1854-1878).

Depășind cu puterea-i minunată spațiul și timpul, spiritul nostru ne scoate de sub imperiul brutal al inexorabilelor legi ale materiei, transpor-

tându-ne în alte lumi, cu alte idealuri. Fără a se considera ostracizat de vitregia prezentului, autorul acestei broșuri, își adapă sutletul la isvorul mângăetor al trecutului și de aici descifrează rolul unui om, remarcabil prin tăria de caracter și onestitatea vieții.

Cu fruntea totdeauna senină, Nicolae Țarcă suportă toate vicisitudinile sorții și nici una nu i-a alterat cât de puțin caracteru-i ferm; hotărât în toate, nu se teme de nici o amenințare, căci dacă „floarea conștiinței“ de rele nu-i patată, ce ar putea să-l frângă!

Iată o figură a cărei cunoaștere ni-se impune, dacă nutrim în sufletul nostru dragoste pentru trecutul neamului oropsit, dar care în acelaș timp ne îndeamnă s'o urmăm cu fapta în toate acțiunile noastre.

„Flori de crin“, revistă feminină. În haosul contimporan de păreri și idealuri chimerice, curente subversive și doctrine bizare, fluturate pe sub ochii celor naivi, sub aspectul realității, e o raritate — dar lucru cu atât mai prețios — să găsești un ziar sau o revistă, cari și-au format o atitudine bazată pe temeiurile iresturnabile ale moralei creștinești.

Expresie spontană a duiosiei și gingășiei feminine, revista „Flori de crin“, militează cu toată sinceritatea pentru reîntronarea acelei morale în societate, prin intermediul femeii, care joacă rol covârșitor în viața omului, exercitat fie prin misiunea de mamă, fie prin misiunea de soție. Cu ajutorul unui program întocmit cu multă dibăcie și prin ajutorul mijloacelor culese cu multă istețime, a repurtat deja succese strălucite și i-se deschid zări senine pentru viitor, dacă-și va menține atitudinea, căci e imposibil să nu se valideze adevărul, ori cât ar fi împilat și perzecat.

Fără a mai exprima valoarea evidentă a acestei reviste prin cuvintele noastre, vom cita câteva aprecieri de valoare incontestabilă:

„O bună revistă, este revista feminină dela Șimleul-Silvaniei, care, de peste doi ani încheiați, face, sub titlul „Flori de crin“, o frumoasă și rodnică propagandă creștină în lumea femeilor. . . . O recomandăm, deci, cu dragă inimă Veneratului Cler eparhial, care va ști că împlinește o sfântă misiune răspândind această revistă. . . .”

Iată evidențiată valoarea revistei prin *tonul magistral și oficial* al Prea Sfințitului Alexandru al Maramureșului.

„Revista apare deja de trei ani și acest interval e suficient pentru susținerea unui examen. „Flori de crin“ a trecut cu bun succes peste examen. O garantează aceasta și condeiele bune, care semnează articolele multe și variate“.

Un alt argument, spicuit din cele multe, ce s'ar putea aduce sub acest raport, luat din organul oficial al Diecezei Lugojului.

Din parte-ne, cu cea mai caldă afecțiune a sufletului nostru, dorim ca viitorul să aureoleze menționata revistă cu cele mai sublime succese.

Apare lunar cu material bogat, variat și bine adaptat scopului ce intenționează. *Abonamentul anual e numai de 120 Lei.*

In atențiunea Onor Cler.

Aduc la cunoștința tuturor d-lor preoți din Eparhia de Cluj-Gherla, că mi-am deschis

unicul salon românesc de croitorie

în Bistrița, str. Bruchental Nr. 23 (lângă Hotelul Fritsch) unde fac *reverenzi, odăjdii, prapori* etc. pentru d-nii preoți.

Cu deosebită stimă:

Ioan Mititean.

LA LIBRARIA DIECEZANĂ, Cluj

Str. Reg na Maria Nr. 10.

se află de vânzare

Cărți de rugăciuni:

Mângâierea Creștinului de Genț.

Prețul 80 Lei.

Vie împărăția Ta. — Prețul 40 Lei

Galea Ceriului. — Prețul 30 Lei.

Asortiment bogat de tot felul de rechizite cancelariale necesare pentru Oficiile protopopești și parohiale.

Protocol exhibitor, legat în pânză

Matricula Botezaților, Cununaților,

Morților, legată în pânză á 280 L.

Protocol pentru Rațiuni 280 Lei.

Protocol pentru Liturgii, predici, carte postală, protocol de ședințe á 180 L.

Avem la depozit:

Părți compunătoare de Iconostas
(Ușa împărătească).

Tabernaculum (cu baldachin) dela 2000.

După modelul bisericii Curtea de Argeș

Amvon dela 5000 —

Tetrapod

Sfeșnic (cu 1—2, 4, 6 8.

Cardelabre

Cruce pentru sărutat.

Toate executate în stil românesc roman și bizantin.

La firma:

S. Keresztesi

Tășnad (jud. Sălaj).

Planitorul și constructorul iconostasului plutitor, al Catedralei episcopale din Baia-Mare.